

På väg från Kabul till Wardak.

På möte med byäldstarna

TEXT & BILD: JENNY ANDERBERG

Det är en kall morgon, snö ligger fortfarande kvar på bergstopparna runt den lilla staden Maidan Shar i Wardak-provinsen. Jag är lite kall, stel och oförberedd att stöta på detta vintriga Afghanistan i april. Men aprilväder finns även här. Några byäldstar har gått upp tidigt den här morgonen för att ta sig till ett möte med Svenska Afghanistankommittén. Några av dem har rest i tio timmar för att komma hit. Byäldstarna kommer seriösa och förväntansfulla. Någon kommer för att få pengar till sitt projekt, en annan för att få instruktioner och tips, ytterligare någon för att få teknisk hjälp. Alla byäldstarna kommer från byar som är en del av SAKs arbete med det så kallade *National Solidarity Program*, NSP. Detta är ett omfattande program för att stödja utvecklingen av landsbygden. Byäldstarna är alla män oftast äldre med turban och klassisk shalvar kamiz och väst. Deras skäggprydda

ansikten är väderbitna och de ser med stolthet och vänlighet på oss besökare från väst. Jag möter deras blick rakt och funderar på om det är opassande att jag som kvinna ser dem rakt i ögonen.

NSP FINNS ÖVER HELA Afghanistan och SAK har ansvaret i Wardak och står för koordinering, utbildning, stöd samt kontakt med byarna. Pengarna till byarna kommer från Världsbanken och förmedlas genom den afghanska regeringen. Målet är att minska fattigdomen och att bygga upp socialt, mänskligt och ekonomiskt kapital i byarna utanför städerna. Varje by får en summa pengar som de själva beslutar om hur de vill spendera. De flesta väljer rent vatten, bevattningsmöjligheter, utbildning eller elförsörjning. Men det finns också byar som får sin första väg till byn eller gemensamma byggnader. Hur mycket pengar en by får står i relation till antalet familjer i byn. Metoden har även prövats i andra länder med framgång.

Byäldstarna eller byledarna är alla valda i ett demokratiskt val. En grundtanke med NSP är att ett byutvecklingsråd och en ledare/ordförande ska väljas i öppna val. Detta är viktigt för att säkra lokalbefolkningens deltagande i utvecklingen av deras egen närmiljö. Det skapar förutsättningar för förändring på längre sikt.

MALIK GEHULAM, byledare från Behsud-distrikt 1, berättar att valet av byutvecklingsrådet var komplicerat i hans by. Vissa hade aldrig röstat förut och många kan inte läsa och skriva. Men det är ändå viktigt menar han.

– Nu kan ingen anklaga byrådet för korruption. Först var det svårt att få förtroende för projektet eftersom vi tidigare har blivit lovade saker som aldrig blivit verklighet. Många har en ytterst avvaktande, till och med skeptisk inställning till löften från regeringen. Detta är faktiskt första gången vi någonsin har fått hjälp som blivit verklighet, säger Malik.

Det första projektet i Maliks by var att bygga diken för att avvärja

översvämningar. Denna del är redan klar och fungerar väl. Byns andra projekt är att bygga en damm för att kunna samla vatten för bevattning.

Alla byäldstar är män men i projektet måste även kvinnors röster göras hörda. I många av byarna har man ett speciellt kvinnobyråd, i andra har man blandade råd. Kvinnans underordnade ställning är djupt rotad i Afghanistan. Men byäldstarna pratar i munnen på varandra för att berätta hur bra de lyckats involvera kvinnorna i arbetet i deras hemby. Kvinnors deltagande i beslutsprocessen är viktigt för att stärka deras ställning. Ofta bestämmer kvinnor över sina egna projekt som ibland har lite annan inriktning – det kan handla om allt från skrädderi och läskurser till solenergi och brobygge.

I MÅNGA AV BYARNA finns en miss-tänksamhet till det att pengarna från regeringen kommer och projektet kan starta. Ibland har byarna fått vänta allt för länge, berättar SAKs socialarbetare som håller kontakt med byarna och stöttar dem i genomförandet.

Socialarbetarna som arbetar med NSP-programmet är modiga människor. De åker ut till byarna och ser till att projekten går enligt plan. Det kan vara farliga resor och deras största oro i arbetet är att deras väg ska korsas av talibansympatisörer eller kriminella gäng. Wardak tillhör numera de provinser där säkerhetsrelaterade incidenter är vanligt förekommande. Kidnappningarna har blivit fler och det finns många historier om hur vanligt folk har överlistat förövare men sorgset nog är historier om hur oskyldiga människor råkat illa ut ännu fler.

– Fattigdomen är utbredd i området och i perioder är matbristen stor berättar, SAKs koordinator Fawad Sultani.

– Det finns en stor osäkerhet kring befolkningsstatistiken och det är svårt att veta exakt hur mycket pengar en viss by ska få. I byarna är man ovan vid att genomföra projekt tillsammans och fatta ekonomiska och demokratiska beslut. Detta är återkommande hinder som ställer byborna inför stora utmaningar. Ar-

Dessa teckningar visar hur det går till att välja representanter till byrådet.

betet kräver uthållighet och tålamod, säger han.

ALI JAM kommer från Behsud-distrikt 2. I hans by har projektet fortfarande inte kommit igång. Han säger att det känns skönt att träffa andra byledare som kan berätta om sina projekt. Han stärks i sin övertygelse att allt ska gå bra trots att många i hans by är skeptiska. De har tillsammans vid ett stormöte valt att prioritera att bygga en väg till byn.

– Det kommer att innebära en stor förändring. Livet kommer att bli mycket lättare för alla, säger Ali Jam.

Naseem kommer från en by i Jalrezdistriktet. Han är ovanligt ung för att vara byledare, full av energi och uttrycker gång på gång sin entusiasm över projektets framgångar i hans by.

– Vi har redan ordnat bevattningskanaler och nu ska vi bygga en damm. Tack vare det kommer vi att kunna odla mer och få mer mat. I min by är alla positiva men det viktigaste är nog att vi blivit bättre på att organisera oss. Byrådet i sig har förändrat våra möjligheter, säger Naseem och tittar stint på mig med sina intensiva mörka vänliga ögon.

– Vi drömmer om att Afghanistan ska bli ett utvecklat land och vi fortsätter att arbeta för det.

När jag lämnar Maidan Shar ser jag

Byäldsten Ali Jam.

fortfarande byledarnas stolta väderbitna ansikten framför mig. Deras tuffa liv, beslutsamhet och vilja att arbeta för en förbättring för människorna i deras byar imponerar. Jag har glömt att jag frusit hela dagen och känner plötsligt ett starkt nyväckt hopp för Afghanistan. ■

Jenny Anderberg är chef för SAKs verksamhet i Sverige.

